

ПЕРЕДМОВА ДО УКРАЇНСЬКОГО ВИДАННЯ

Ви, напевно, чули про знамениту конференцію TED (Technology, Entertainment, Design – Технології, Розваги, Проекти), яку з 1984 року проводять по всьому світу, зокрема у форматі місцевих подій TEDx. І, швидше за все, вже мали нагоду долучитись до понад 50 мільйонів глядачів, які переглянули виступ сера Кена Робінсона на TED 2006 року. Правду кажучи, наразі це найпопулярніший виступ із цієї конференції.

Однак якщо ви не знаєте, що таке TED або не бачили тієї легендарної промови – ова, раджу вам негайно це виправити! Гугліть «TED Ken Robinson Do schools kill creativity» і гайда дивитися! На мій погляд, це обов'язкова умова перед прочитанням цієї книжки. (Широ вам заздрю в цей момент – попереду вас чекають 20 хвилин, сповнених відкриттів і натхнення й, до того ж, добре приправлених англійським гумором. І не хвилюйтеся, там є українські субтитри.)

...Отже, у своєму виступі 2006 року Кен Робінсон зачіпає вкрай важливе запитання: чи сприяють сучасні школи розвитку наших талантів, які (на його думку та думку багатьох дослідників, викладачів і філософів) притаманні нам від народження? Він не дає однозначної відповіді, але більшість людей самотужки доходять очевидного висновку.

І ще одне запитання – чи вважаєте ви себе творчою людиною? Чи вважали себе такою до перегляду виступу Кена Робінсона? Чи задумувались ви над цими запитаннями й власним творчим потенціалом?

Що таке творчість? Автор цієї книжки дає влучне означення: творчість – це процес отримання оригінальних ідей, які мають цінність. І будьте певні – ви за замовчуванням володієте цією рисою. Можливо, ви про це не знаєте й не користуєтесь з неї, але творчість властива вам від народження. Усі діти творчі! Питання, що його Кен Робінсон порушує у своєму виступі 2006 року, звучить так: чи

сприяє система освіти розвитку творчості? І книжка, яку ви тримаєте в руках, – це відповідь на це запитання. І не просто однозначна відповідь – «Так» чи «Ні», а інструкція, як перетворити наші школи, університети й інші навчальні заклади на місця, де розвиватиметься людський потенціал.

Кен Робінсон народився в робітничій родині в британському Ліверпулі. Здобувши вищу театральну освіту, він у середині 1980-х років очолив проект «Мистецтво в школах» (*Arts in Schools*) – ініціативу, яка була покликана змінити принципи мистецької освіти в школах Англії та Вельсу. Він понад 20 років викладав в університеті Ворвік, паралельно консультуючи уряди різних країн, організації та компанії з приводу розвитку освіти. У 1998 році Робінсон очолив британську урядову комісію з творчості, освіти та економіки. Часопис *The Times* охарактеризував звіт цієї комісії, як такий, «що порушує ключові запитання, які постають перед бізнесом у 21 столітті. Він має лягти на стіл усіх директорів та керівників відділів персоналу як вказівка до дії». У 2003 році Кена Робінсона нагородили лицарським титулом за розвиток мистецтва та освіти. Вже тривалий час цей знаменитий експерт із питань освіти живе та працює у Сполучених Штатах Америки.

Досліджуючи питання творчості, Кен Робінсон опублікував декілька книжок. Першою у 2001 році стала «Освіта проти таланту: як розвинути свій творчий потенціал» (*Out of Our Minds: Learning to be Creative*), яку 2011 року перевидали. Ось характерна з цієї книги коротенька цитата: «На власному досвіді я переконався, що освіта, бізнес та культура стикаються з багатьма однаковими викликами. Деякі з них пов'язані з тим, що вони мають дуже мало контактів між собою... Я вірю, що майбутнє – в тіснішому зв'язку між цими сферами. Проблеми, з якими стикаються компанії, невідкладні. Є кілька нагальних рішень, які вони можуть втілити, щоб подолати ці проблеми – і я розкажу про них. Втім, джерелом довготривалих рішень є освітня система». У цій книжці автор доходить таких трьох фундаментальних висновків:

по-перше, ми живемо в революційні часи;

по-друге, якщо ми хочемо вижити та досягнути успіху, то мусимо по-іншому сприймати власні можливості та якнайкраще їх використовувати;

по-третє, щоб зробити це, ми повинні радикально змінити наші інституції, особливо освітні.

Розмірковуючи над можливими шляхами освітніх змін, Кен Робінсон, природно, закликає до розвитку творчості й внутрішнього потенціалу кожної людини. І наступні дві книжки присвячує саме цій проблемі. Року 2009 виходить друком «Покликання: як знайти свою стихію й змінити власне життя» (*The Element: How Finding Your Passion Changes Everything*). Під покликанням, або ж стихією, Робінсон має на увазі ту унікальну й, водночас, притаманну кожному з нас рису, з якою пов'язана творчість. У цій книжці він описує історії людей з абсолютно різних галузей та з абсолютно різними біографіями, яких об'єднує одне – їм усім вдалося «віднайти свою стихію, своє покликання».

Після виходу цієї книжки йому почали писати читачі з усього світу: вони ділилися власними історіями пошуку своїх «стихій», а часом просили поради, як знайти себе. Тож, у відповідь на ці запитання з'явилася третя книжка – «Знайти своє покликання: як віднайти свої таланти й стихію і змінити власне життя» (*Finding Your Element: How To Discover Your Talents and Passions and Transform Your Life*). Ця книжка сповнена практичних порад, які допомагають краще зрозуміти себе й зробити своє життя більш осмисленим.

Втім, усі ці книжки поєднує одна тема – освіта й одне запитання – чи повинна/здатна освітня система розкривати таланти й покликання у дітей та молоді? І якщо так, то як вона може це робити?

У відповідь на це запитання Робінсон пропонує уявити освіту майбутнього, а точніше, саме майбутнє. Діти, які цьогоріч підуть до школи, вийдуть на пенсію (якщо таке поняття ще існуватиме) в другій половині 21 століття. Що ми можемо сказати про таке далеке майбутнє? Чи про 2030 рік, коли вони закінчуватимуть університети й шукатимуть свою першу роботу? Враховуючи те, що, за різними оцінками, від 40 % до 60 % сучасних робочих місць у США зникнуть за 20 років (а скільки, натомість, з'явиться нових?), і шукаючи відповіді на ці запитання, автор пропонує логічне рішення: не треба фантазувати про майбутній світ і професії – треба просто допомогти нашим дітям підготуватися до викликів майбутнього, хоч як вони виглядатимуть.

Кен Робінсон перелічує важливі особисті якості, чи то компетенції, на цьому шляху: допитливість, творчість, критичне мислення, вміння спілкуватись, співпраця, співчуття та емпатія, самовладання, громадянська свідомість. Саме їхньому розвитку має сприяти будь-яка школа чи освітня програма.

Але чи сприяють цьому більшість сучасних шкіл? На думку Робінсона, існує два умовні підходи до системи освіти: індустріальна освіта та освіта органічна. Індустріальний підхід виник у добу зародження індустріалізації в країнах Заходу, коли виникла потреба готувати робітників для фабрик і заводів (можливо, саме тому розпорядок дня в школах чимось нагадує розклад роботи на фабриці). Такий підхід до освіти формує людину за заданою схемою і вимагає від неї знання стандартних, усталених речей.

Натомість, усі люди різні та унікальні, й тому інший підхід до освіти – органічний – передбачає не уніфікацію якостей дитини, а, навпаки, створення таких сприятливих умов, коли здібності й таланти кожного учня зможуть природно (тобто органічно) розкритись. Кен Робінсон порівнює цей процес із дбайливим садівництвом, коли садівник створює сприятливі умови для рослин, і ті проявляють свої унікальні якості.

Отже, всю «філософію» освіти Кена Робінсона можна, на мій погляд, звести до простої формули органічної освіти: створення сприятливих умов для дітей, завдяки яким вони зможуть розкрити й примножити свої таланти і здібності. Особисто я можу впевнено це підтвердити, адже бачив на власні очі реалізацію цього підходу та його ефективність в кількох освітніх закладах, починаючи від дитячих садочків і закінчуючи університетами. І мова не йде про далекі країни – приклади ефективної та органічної освіти вже існують в Україні. Звичайно, найважливіше – це деталі реалізації цієї органічної формули. Власне, книжка *«Школа майбутнього»* і є своєрідним рецептом, який допоможе всім нам почати рухатись у бік нової, якіснішої освіти.

Коли ми говоримо про систему освіти, то важливо усвідомити, що до неї, тією чи іншою мірою, причетні чи не всі громадяни країни: школярі й студенти, вчителі й викладачі, директори, декани та ректори, батьки, роботодавці й чиновники міністерств – кожна людина відіграє одну чи кілька ролей в цьому масштабному процесі. Відтак, освіта зачіпає усіх нас. Саме тому ця книжка про нові підходи до освіти в XXI столітті важлива для кожного. Вдалої подорожі!

Олексій Молчановський,
співзасновник освітньої платформи
українських масових онлайн-курсів
Prometheus